

Op je kop in de prullenbak

Filosoferen met kinderen over het milieu in de onderbouw

© Fabien van der Ham | www.filosovaardig.nl

Zwerfafval

Er zwerft een hoop afval rond in de natuur. Het is daar gekomen door de mens. Waarschijnlijk weet iedereen wel dat het niet goed is, en toch wordt er veel rommel niet in een prullenbak gegooid. Met deze twee lessen kun je in de onderbouw over dit probleem gaan filosoferen.

Wat is filosoferen?

Filosoferen is niet moeilijk, het is hooguit even wennen want als volwassene mag je nu eens niet je mening geven. Het gaat om het denken van de kinderen en om hun antwoorden. Het enige wat jij als begeleider mag doen, is vragen stellen en beurten geven. Verder blijf je een neutrale gespreksleider. Het zal beslist mooie gesprekken opleveren, die soms kort en soms lang duren.

Het is wel belangrijk dat de kinderen steeds argumenten geven bij hun antwoorden. Dit kun je stimuleren met doorvraagvragen als:

- Hoe weet je dat?
- Wie bepaalt dat?
- Zou het ook anders kunnen zitten?
- Is dat altijd zo?
- Kun je een voorbeeld geven?
- Bestaat daar een regel voor?

Lees eventueel ter voorbereiding eerst de gratis mini-cursus filosoferen met kinderen op www.filosovaardig.nl/workshops-filosofieren-met-kinderen/leren-filosofieren-met-kinderen-gratis-mini-cursus/

1. Moet afval echt áltijd in de prullenbak?

Vorbereiding & benodigdheden

- Lees het lesplan van te voren een keer door.
- Zet een prullenbak in het midden van de kring.

Samenvatting

De kinderen maken eerst hun denkspielen los door een oefening met creatief denken. Daarna gaat de klas nadenken over de vraag of je afval echt áltijd netjes weg moet gooien. Dit doen ze door hun mening te geven over verschillende scenario's / kleine verhaaltjes.

Start: Waar kun je een prullenbak voor gebruiken?

Deze les start met een oefening in creatief denken. Dit soort oefeningen helpen om kinderen vrij te laten denken.

Ga met de kinderen in de kring zetten. Zet de prullenbak in het midden neer. Vraag wat je allemaal met een prullenbak kan doen.

Enkele voorbeelden:

- Als je er water in doet, kun je erin afwassen.
- Je kunt hem als vaas gebruiken voor hele grote bloemen zoals zonnebloemen.
- Je kunt er een grabbelton van maken
- Je kunt er een zandbak van maken
- Etc.

Stimuleer de kinderen om zoveel mogelijk (gekke) toepassingen te bedenken.

Waar is de prullenbak echt voor?

Als de inspiratie voor de startoefening op raakt, vraag je waar een prullenbak ook alweer echt voor is.

De kinderen zullen natuurlijk antwoorden: 'om afval in te gooien'. Vraag hier even op door met vragen als:

Gooit iedereen zijn afval in de prullenbak?

Is het stout als je dat niet doet? Waarom?

Stel dat ...

Na deze eerste inventarisatie van ideeën over afval wel of niet in de prullenbak gooien, ga je de kinderen scenario's voorleggen. Je kunt de kinderen hier met een fysiek actieve manier op laten antwoorden. Het voordeel hiervan is dat alle kinderen zich moeten uitspreken.

Dit kan op meerdere manieren, bijvoorbeeld:

- als je vindt dat het mag dan ga je bij de deur staan. Als je vindt dat het niet mag dan ga je bij het raam staan.

- als je vindt dat het mag dan doe je je armen omhoog. Als je vindt dat het niet mag dan doe je je armen wijd.

Steeds laat je als de kinderen een antwoord hebben gekozen van beide meningen een paar kinderen hun mening toelichten. Zorg dat je geen oordeel geeft over de antwoorden. Maar reageer steeds met een vraag.

Waarom is dat goed?

Kun je het ook op een andere manier oplossen?

Etc.

De scenario's:

❖ Je maakt een boswandeling. Je krijgt van papa of mama een banaan. Als de banaan op is, wil je de schil weggooien. Maar je ziet nergens een prullenbak. Daarom gooi je de schil in de bosjes. Mag dit?

❖ Je bent op het strand bij een meertje. Je krijgt van papa of mama een zakje chips. Als het op is, moet je het zakje weggooien. Je loopt naar de prullenbak. De prullenbak zit propvol. Daarom leg je het zakje naast de prullenbak neer. Mag dit?

❖ De koning maakt een fietstochtje met zijn prinsessendochter. Tijdens het fietsen eet hij een Snicker. De koning vindt dat hij niet naar een prullenbak hoeft te zoeken omdat hij de koning is. Daarom gooit hij de verpakking in het gras naast het fietspad. Mag dit?

❖ Je ziet dat de koning een papiertje in het gras heeft gegooid. Mag je nu tegen hem zeggen dat dit niet mag?

❖ Je ziet dat de koning een papiertje in het gras heeft gegooid. Mag de juf nu tegen hem zeggen dat dit niet mag?

❖ Je ziet dat de koning een papiertje in het gras heeft gegooid. Mag de politie nu tegen hem zeggen dat dit niet mag?

❖ Een politieagent loopt door een winkelstraat. Hij drinkt koffie uit een plastic beker. Als de koffie op is, laat hij de beker op straat vallen. Hij is agent en kan toch geen bekeuring krijgen. Mag dat?

❖ Een politieagent loopt door een winkelstraat. Ineens roept iemand: “houd de dief! Hij heeft mijn tas gestolen.” De agent ziet een man wegrennen. Dat is vast de dief. Hij gooit zijn koffie op de grond en gaat achter de dief aan. Mocht hij nu zijn beker op de grond gooien?

❖ Je bent aan het buitenspelen. Je krijgt van je vriendje een chocoladereep. Je eet hem op. Dan heb je alleen nog het papiertje van de chocola. Je ziet geen prullenbak. Het papiertje is wel erg vies. Er zit allemaal gesmolten chocola aan. Misschien word je broek er wel erg vies van dat vinden je ouders niet fijn. Toch stop je het papiertje in je zak zodat je het thuis in de prullenbak kan gooien. Mag dat?

Laat de kinderen steeds nadenken over de verschillende kanten van het verhaaltje. Vaak zit er een voor- en een nadeel aan een keuze. Hoe moet je dan kiezen? Hoe weet je wat goed is?

Afronding

Maak van de prullenbak een *basket*. Geef alle kinderen een prop papier. Wie kan hem in één keer in de prullenbak gooien?

2. Wat zwerft er allemaal rond op het schoolplein?

Vorbereiding & benodigdheden

- Print de sorteerkarten uit de bijlage.
- Zorg dat er twee hoepels klaarliggen.
- Zorg dat er een prullenbak klaar staat.

Samenvatting

De kinderen gaan eerst buiten op het schoolplein spullen verzamelen die daar op de grond of in de bosjes te vinden zijn. Daarna gaat de klas samen bedenken welke van deze spullen afval en welke natuur zijn.

NB Je kunt deze les als je dat wilt helemaal buiten doen.

Start: Verzamelen en sorteren

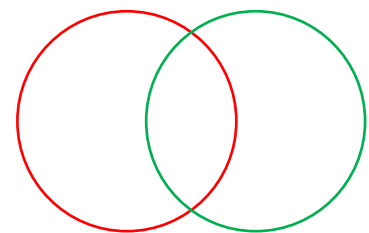
Wat is afval en wat is natuur? Het lijkt een simpele vraag, maar als je er eens echt over na gaat denken, zal niet iedereen tot eenzelfde antwoord komen. Dat kun je laten zien met deze opdracht. Laat de kinderen buiten op het plein rondlopen en dingen verzamelen die los op de grond liggen of in de bosjes. Dat kan van alles zijn, steentjes, takjes, papiertjes, een klokhuis, etc. Alles is goed. Later in de klas moeten de kinderen deze spullen sorteren. Je weet natuurlijk niet wat er precies gevonden wordt. Zorg daarom dat je zelf ook (zogenaamd) wat hebt gevonden zoals een klokhuis, een halve boterham, een stukje hout (geen tak). Dit zijn voorwerpen die niet heel duidelijk in een bepaalde categorie zijn in te delen.

Roep na ongeveer een kwartier iedereen weer bij elkaar. Je kunt het volgende onderdeel ook op het plein doen maar ook in de klas.

Laat de kinderen alle spullen bij elkaar leggen en ga dan in de kring zitten of staan.

Leg twee hoepels in het midden van de kring en laat ze elkaar voor de helft overlappen.

Leg in één hoepel het uitgeprinte natuurkaartje, in de andere het prullenbakkaartje en in de overlap het natuur/prullenbakkaartje.

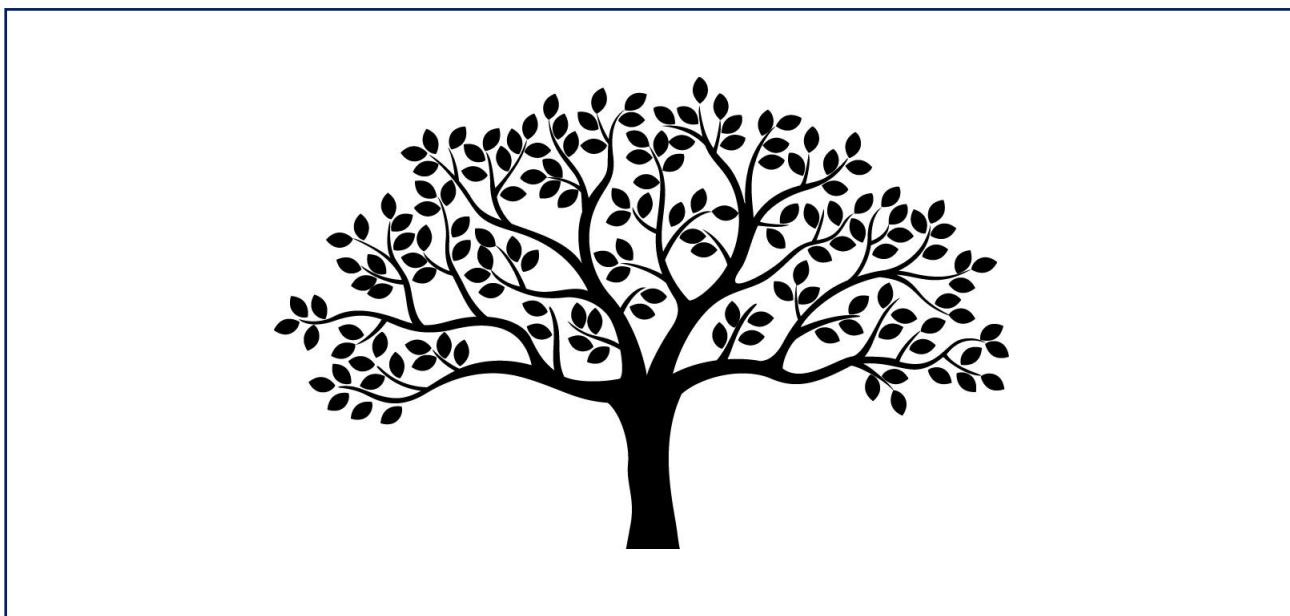

Vervolgens laat je de kinderen beslissen welke items in welke categorie horen. Daarbij moeten ze steeds uitleggen waarom.

Een stukje hout kan bijvoorbeeld worden ingedeeld bij *natuur* want het is hout en hout is natuurlijk materiaal. Maar het kan ook ingedeeld worden bij *afval* want het hout is door een mens bewerkt en weggegooid. Je kunt ook vinden dat het allebei is. Laat de kinderen zelf beslissen en hardop denken. Bespreek zo meerdere gevonden voorwerpen. Op een gegeven moment wordt steeds hetzelfde gezegd of hebben nieuwe items te veel overlap met items die al besproken zijn. Dan is het tijd om af te ronden.

Afronden: prullenbakestafette

Sluit af met een estafette spel. Zet hiervoor een prullenbak ergens op het plein of in de klas neer. Verdeel de kinderen in groepjes en geef elk groepje evenveel afval. Om de beurt moet uit elk groepje een kind een van de afvalitems in de prullenbak gooien. Het groepje dat als eerste al hun afval heeft opgeruimd heeft gewonnen.

Wil je wel vaker filosoferen?

Met de materialen van Uitgeverij Filosovaardig kun je snel beginnen.

Praatprikkel, 50 filosofische vragen voor kinderen, bekroond met de Berrie Heesen Prijs 2012.

€ 10,95

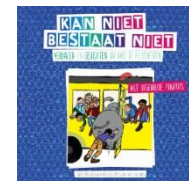
Praatplaatjes, om te filosoferen met jonge kinderen.

€ 16,95

Denkdobbelen, om met kinderen filosofisch en creatief te denken

€ 21,95

Kan niet bestaat niet, verhalen en gedichten om mee te filosoferen, met uitgebreide praattips.

€ 19,95

Praattoppers, spelenderwijs de gespreksvaardigheden van kinderen versterken leren.

€ 19,95

Meer informatie op www.filosovaardig.nl/webshop

Workshops

Of kom een workshop volgen om beter te leren filosoferen!

Filosovaardig.nl is door het CRKBO erkend als onderwijsinstelling. Bovendien zijn alle workshops gevalideerd door het registerleraar.nl.

Er zijn vijf workshops:

- Introductie filosoferen met kinderen
- Verdieping filosoferen met kinderen
- Werkvormen voor filosofische onderzoeken
- Filosofie & Kunst
- Filosofie & Leesbevordering

Je kunt ze zien als elkaar aanvullende modules. Elk semester worden er nieuwe data ingepland.

Meer informatie op www.filosovaardig.nl/workshops